

Emnenr. 35

Fylke: V. Agder

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Nis

Emne: Ølbrygging

Bygdelag: Ellkard & Cie

Oppskr. av: Knud Fodumsøl

Gard: Fodumsøl

(adresse):

F. Gjerd

G.nr. 76 Br.nr. 2.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. 78 år - Fodumsøl Grl.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

A.

sp. 1. Eg veit knapt nokon kva bryggjars
av dei yngre som orte i opp-

sp. 2. Det stikka av seg sjøl når dei
gamle bryggjarsen dyp ilet, og ingu
har upp kjenslen, dessutan var det
lettviint å kjøpa öl o. a.

sp. 3. Ein kan få greie på, at det ligner
dabba av med skikk og brukt, på
fleire hold også med öl bryggjars.

sp. 4. Eg veit ein at der blei laga
öl av suttar og aema, også av
Tomtens bjennu brygg. Ei tid var
her nogs som kaldesnevighets gryn
at stod på flasker i vindruer, og
såvidt eg minns, var det småskytter
av gjæret brød ein hadde på flasker
med vane og litt suttar. Det gjæret,
så disse gryn for og ned i flasker,
når det var utgått, lå gryn på
bænnen, så kunne ein lømme
flasken, og fylle på nytt, men gryn
måtte vere igjen på flasken. Det
naste gang bryggjars.

En lagad også öl av å slå kokende
vann på frisk einar med bar på,
dette, dette lag i ein balje, så selte
en denne lagen av einaren, sette
til litt hvinlelag, og fylte på eit
auker, når det var fross vovst
l. d. melte parnt. sette ein gjær til
Når det var utgått, var det ferdig.
sp. 6 Det var helst når ein ville ha
noye drittka far først, bedre enn ^{vann}

B. Den gamle brygge måden

sp. 7 Som regel var det husfar, som
var brygge mæder, men ellers tok hele
familien del i arbeidet.

sp. 8 Her fantes noye sars gode brygjarar,
og disse måtte også gjere tjeneste for
andre, især når det var bryllup, o. l.

sp. 9. Var familien pleied brygja far
seg sjøl.

sp. 10 Et aldri sid, blev der brygget både
til jul, Påske, bryllup, bændep, begravelse,
samt nohså jaunt også til slutt.

sp. 11. Det var ingen regel far har mykje
der skulle bryggjas, det var anledning
og aenest som bestemte det.

sp. 12. Entalle litke gjerna å ha ståande
ein tenkt godt öl. til ein komande
kjerring

C. Malt.

sp. 13. Dei som itje hadde kann själ,
kjöpte; og det kunne dei få utikken

sp. 14. Etter som her høyst, var nok brygg
best til malt; men også go havre blei
gott malt, og har itje høyst om
at dei blanda brygg å haure.

Blad 2. Emme: Ölbrygging.

- Apr. 15. Det blei tatt av veggspretten.
Det malt.
- Apr. 16. Mallet blei lagd i blöt i eier salt
i runde vœu.
- Apr. 17. Det skulle stå 2-3 døgn i den årsliden.
- Apr. 18. Eie gjær rind på lemmer (loftet),
bredde maltet ut over i frosse Sykkels.
- Apr. 19. Sykkelen var i lød, breiden av
hånda.
- Apr. 20. Først la eie den røde sette, som
maltet var i, oppå maltet, deroppå
la eie så flere akker.
- Apr. 21. - 22. idy.
- Apr. 23. En sag i den når eie sykkelen oppå
maltet, og at det hang sammen
som einfeld.
- Apr. 24. Det voldsige groen - eller eie
med bykk på i
- Apr. 25. Kom meget an på temperaturen,
det vœu ca 4-6 dag.
- Apr. 26. Når det var beg. i gro - skulle en
grünge maltet med hœuden, så at
både eie og roen blei borte.
- Apr. 27. Groen - eie - måtte fjernes
- Apr. 28. Her blei maltet borte i badstua.
Badstua var bygd av tømmer (luft bygd)
dekket med aser og lav. Midt i runde
var murt eie av stein, i en lag
2 1/2 fot lang, 1 1/2 fot høy, der var mure
stein omkring eie. Einfelte med
grov ved kubber. På kvar side, på veg
gen var einfelt, av hœ, så højt
som eie der såv lagt i hœ, der
var eie klamp på vegg i kvar ende.

i den högd som fellu skulle vere.

dessiden var der eit kvarra mitt på
mellem disse tvo klampar.

Fellu kunne vere ca 2 fot høgt, av
lard, og så leng som badstua, der var
et side lard på fellu, og der var til-
laga så ein klemme/kila-klemme

ihop fellu når han kleri grisen (sekk)

Ettersom fellu (fellan) er ein så mykje
isover til høgt, når badstua var opp-

varmt. Det måtte avras av og til til
mellet var så høgt, at det smelt når
ein beit ett korn. Det skulle vere så

29 høgt, som til maling av alle korn

nr. 31. Kvarr kom i mellet måtte kløves
for å få krapen ut av megen.

nr. 32. Utgjent her.

nr. 33. Ein hadde malk stænde på gåsen
for på kommande tilfalle.

D. Klemme.

nr. 34. Klemme var å få kjøpt i butikk
men nesten på kvar gar, var der
klemme gar. Klemme vokste i skive og
og slengde seg og efter stange, kom igjen
kvarr år.

nr. 35. Ein helt klemme karla kunne for
å vere et krest.

nr. 36. Den heli lårket og oppbevart på
eit høgt sted.

nr. 37. Eg har høyrst at der bli brukt
både, reinfar - ryllik og pirkem.
men i måten dikeleiv brukt på.

F. Baggings.

nr. 38. Til baggingen var disse kar nödv.
Rassekyr, gänge kyr, og ei stor åse.

Blad 3. Emne ålbyggning.

- op. 39. Herne keli rengjort med kote-
hittningar lög
- op. 40. Ein halmring reinit skaret i krummen
nogen erretjigger, derover einar og halm.
- op. 41. Teppe hole var på siden og sånar
krummen som mulig; i lappshillet
satte ein (nögla) des var ein bra-
faimme ca $1\frac{1}{4}$ " bytt i sine ender og
ca $3\frac{1}{4}$ " i andre enden, så bar ein høl
gjennem denne med ett bar ca $\frac{1}{2}$ ".
- op. 42. Ja.
- op. 43. Ang frisk einar og med bar på.
- op. 44. Malte keli så bløit med einer
lög så des keli som ein bytt deig
ein rulle med eit møiskræ
- op. 45. Dette hilde mask- og arbeidet
hele å møiskra.
- op. 46. Eku la nå ned i roste kare
på des innerlag (sjå op. 40) eit passe bytt
lag mask. på lag i lodd bytt. -3-4 lom.
derpå eit lag ein og halm og så eit nytt
lag mask, så halm og ein bit kare var
full. ein fülle efter med einar lög bit
en krumme lare des ville bli full.
far masken og mellom lagau sig ihop.
- op. 47. Dette sto så ca 2 timer, en loppa då
av ei bötte, som ein fülle på igjen
- op. 48. Ja.
- op. 49. ?
- op. 50. Tit $\frac{1}{2}$ lodd $\frac{1}{4}$ l. malt
- op. 51. Ca 2 timer stod dette overdekket
far en beagytet loppingur.
- op. 52. Denne vasketen kalte en vektje.
- op. 53. Så fast som Wermund fiske.

sp. 54 Verkje skulle smaka sid h
far å vera god.

sp. 55. Ei bötte.

sp. 56 ?

sp. 57 Verkje var kott far det bli
slitt i roskaret, nå bli det
sammen med hümle, som også var
kott i ein lag, loppet over i gänge tjare
en loppa då i bötte eller i slippa.
det var et lise brakar som rümme ca 6
liter, med ein lang stav i botta som
rakte en 6" over kausen, der var då
händsak.

sp. 58 En fektstartt öl, ved å ta mykje
av sekkjen å lise av bekkjen.

sp. 59 Det kaldes mask.

sp. 60 brüdes til Kretus mat.

F. Gjeringer.

sp. 61. Tjaresteren skulle var melke var, som
melken var når der kom rett i bötte
og karet skulle heldt stå i ett temperert rum.

sp. 62 ?

sp. 63. Gjer.

sp. 64. der bli oppløst i tjuen vektje eller
også vann.

sp. 65. einfuktig sekk fæst, der på lytt
å klade eller annet lytt klade.

sp. 66. Det stod til gjeringer var ferdig.

sp. 67 En mätteje litte i karet far å
tja og kauske på som det gikk (gjering)

sp. 68 ? Ein botk av tjuen gjær til neste
brygging

sp. 69 Den almindeligste måte å gjære
gjær på var et brødlykt med mange bol
som bli klud full alle bol. og ophængt til
Løst.

Blad 4. Enne ölrygging.

sp. 70. Der blei gjerdet den ferskjet, ad når
ein ville gjörma gjær til baktung, laga
mann i kake av mjöl og gjær som blei
særka, og kenne lagras lauge.

sp. 71. Der blei av kourandre.

sp. 72. Det statta i gä

sp. 73. Så var det til å fylle på auken el.
det kalles i skaka ripp.

sp. 74. ?

sp. 75. Vår öl var usgött, fet som regel,
både vinner og kjendte bested om ad så
var det opskaking, og da blei det et
lite gjelde som regel, med bemerkninge,
om ad det var og er sågså, godt öl!

sp. 76. ?

sp. 77. ?

sp. 78. ?

sp. 79. ja.

sp. 80. Man fylde kagge ombred full, ad
skulle vere rime igjen til ca 1 liter.

sp. 81. Det blei lagret i kjellere, og var
der märket og kaldt, kenne det lagras
omkring et år.

sp. 82. Der måtte vere mindst mütig -
som rime i kagge.

~~sp. 83.~~ C Meininger og biter.

sp. 83. Helst brunt.

sp. 84. Man Olaf på Soland han lagde så
sterkt ut öl, da dansa i skåle so ut
blakkete fot, i hove gjete da som hovele
tode, i rana smalt da så bærsetkote.

sp. 85. Ja, da var det snaut brye verd å
be jolt. smaka på.

sp. 86. Jule öl måtte vere det beste.

sp. 87. Det kunne kraffe sig feiler med
bryggingen, det kunne være i malket, og
det kunne ske under gjæringen at der
blev sjetes öl, det var helst farlig å drikke

sp. 88. og 89. ?

sp. 90. Det skulle være stille i huset, og ein
mätte ikke brö^m hard i golvet, der gong
kjæret blod.

sp. 91. 92. 93. 94. ?

sp. 95. Har härsat at dei sette ut öl på
nissen,

sp. 96. det blev satt ut på löven

og på Rausessud i Botcke slo dei öl
på ein skinn, ant. ein gamal oppussing |

sp. 97. ? sp. 98

H. Mjød

Algenot her.